

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)
της 12ης Νοεμβρίου 1998 *

Στην υπόθεση C-399/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του *cour du travail de Bruxelles* προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Europièces SA, υπό εκκαθάριση,

και

Wilfried Sanders,

Automotive Industries Holding Company SA, υπό πτώχευση,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. Hirsch, πρόεδρο τμήματος, G. F. Mancini (εισηγητή) και R. Schintgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: R. Grass

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την L. Nicoll, του Treasury Solicitor's Department, επικουρούμενη από την E. Sharpston, barrister,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη M. Πατακιά, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση του εισηγητή δικαστή,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 7ης Μαΐου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1996, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 17 Δεκεμβρίου 1996, το cour du travail de Bruxelles υπέβαλε, δυνάμει του άρ-

θρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/002, σ. 171, στο εξής: οδηγία).

- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Sanders, εμπορικού αντιπροσώπου, και της Europièces SA (στο εξής: Europièces), υπό εκκαθάριση, αναφορικά με την καταβολή αντισταθμιστικής αποζημιώσεως για προειδοποίηση και άλλες αποζημιώσεις.

Το κοινοτικό δίκαιο

- 3 Δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 1, η οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων σε άλλον επιχειρηματία, οι οποίες προκύπτουν από συμβατική μεταβίβαση ή συγχώνευση.
- 4 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις που δημιουργούνται για τον μεταβιβάζοντα από σύμβαση εργασίας που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως μεταβιβάζονται, εξ αιτίας της μεταβιβάσεως αυτής, στον προς ον η μεταβίβαση.
- 5 Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας, η μεταβίβαση μιας επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως δεν συνιστά αυτή καθαυτή λόγο απολύσεως προσωπικού για τον μεταβιβάζοντα ή τον προς ον η μεταβίβαση. Αυτή η διάταξη δεν εμποδίζει πάντως απολύσεις για λόγους οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανώσεως που προϋποθέτουν μεταβολές στο επίπεδο της απασχολήσεως.

- 6 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας ορίζει, εξάλλου, ότι αν η σύμβαση εργασίας ή η εργασιακή σχέση καταγγελθεί λόγω του ότι η μεταβίβαση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, συνεπάγεται ουσιαστική μεταβολή των όρων εργασίας σε βάρος του εργαζομένου, η καταγγελία της συμβάσεως εργασίας ή της εργασιακής σχέσεως θεωρείται ότι επήλθε εξ αιτίας του εργοδότη.
- 7 Διαρκούσης της ενώπιον του Δικαστηρίου διαδικασίας η οδηγία αντικαταστάθηκε με την οδηγία 98/50/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Ιουνίου 1998 (ΕΕ L 201, σ. 88).

Η εθνική νομοθεσία

- 8 Οι διατάξεις της οδηγίας μεταφέρθηκαν στο βελγικό δίκαιο με το δεύτερο κεφάλαιο της συλλογικής συμβάσεως 32 bis, της 7ης Ιουνίου 1985, για τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του εργοδότη λόγω συμβατικής μεταβιβάσεως επιχειρήσεως και για τη ρύθμιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων που επαναπροσλαμβάνονται σε περίπτωση αναλήψεως του ενεργητικού κατόπιν πτωχεύσεως ή πτωχευτικού συμβιβασμού με εγκατάλειψη του ενεργητικού, η οποία κατέστη δεσμευτική με το βασιλικό διάταγμα της 25ης Ιουλίου 1985 (*Moniteur belge* της 9ης Αυγούστου 1985, σ. 11527), και τροποποιήθηκε με τη συλλογική σύμβαση 32 quater, της 19ης Δεκεμβρίου 1989, η οποία κατέστη με τη σειρά της δεσμευτική με το βασιλικό διάταγμα της 6ης Μαρτίου 1990 (*Moniteur belge* της 21ης Μαρτίου 1990, σ. 5114).
- 9 Το τρίτο κεφάλαιο της συλλογικής συμβάσεως 32 bis ρυθμίζει τα δικαιώματα των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής εργοδότη κατόπιν αναλήψεως του ενεργητικού μετά από πτώχευση ή πτωχευτικού συμβιβασμού με εγκατάλειψη του ενεργητικού. Ειδικότερα, προβλέπει ότι η εφαρμογή της συλλογικής συμβάσεως εξαρτάται από την προϋπόθεση ότι η ανάληψη του ενεργητικού θα πραγματοποιηθεί εντός έξι μηνών από της ημερομηνίας της πτωχεύσεως ή του πτωχευτικού συμβιβασμού· άλλως, το προσωπικό δεν καλύπτεται απ τη σύμβαση.

Η διαφορά της κύριας δίκης

- 10 Από τις 15 Φεβρουαρίου 1974 ο Sanders εργαζόταν στην Europièces ως εμπορικός αντιπρόσωπος για την έδρα του Erpent. Τον Ιούλιο του 1993 η Europièces περιήλθε σε εκούσια εκκαθάριση και διορίστηκε εκκαθαριστής. Στις 27 Ιουλίου 1993 ο εκκαθαριστής προέβη στην απόλυση του Sanders κατόπιν προειδοποίησης 22 μηνών.
- 11 Στις 13 Αυγούστου 1993 ο εκκαθαριστής της Europièces ανακοίνωσε στον Sanders ότι η Europièces εκχώρησε μέρος του αποθέματος και των υλικών της στην Automotive Industries Holding Company SA (στο εξής: Automotive Industries), ότι η Automotive Industries δεν ανέλαβε εξ ολοκλήρου τις δραστηριότητες της Europièces και ότι ο Sanders, από τις 24 Αυγούστου, όφειλε να παρέχει τις υπηρεσίες του για λογαριασμό της εκκαθάρισεως, στην έδρα των Βρυξελλών, υπό τις άμεσες οδηγίες του εκπροσώπου της εκκαθάρισεως. Στην ίδια επιστολή ο εκκαθαριστής ανέφερε, επίσης, ότι κατά πληροφορίες του η Automotive Industries πρότεινε τη σύναψη συμβάσεως εργασίας σε ορισμένα μέλη του προσωπικού, μεταξύ των οποίων και στον Sanders, ο οποίος αρνήθηκε την πρόταση αυτή.
- 12 Σε απάντηση επιστολής του Sanders, της 18ης Αυγούστου 1993, με την οποία ζητούσε να του εξηγηθεί γιατί όφειλε, ως εκπρόσωπος της έδρας του Erpent, για τους τομείς των επαρχιών της Namur, του Λουξεμβούργου και του Hainaut, να παρέχει τις υπηρεσίες του για λογαριασμό της εκκαθάρισεως στις Βρυξέλλες, ο εκκαθαριστής με επιστολή της 25ης Αυγούστου 1993 διευκρίνισε απλώς το έργο και τα καθήκοντα του Sanders. Αποστολή του ήταν να συμβάλει στην κατά το δυνατόν επωφελέστερη ρευστοποίηση του αποθέματος και να συνεργασθεί για τη μείωση του παθητικού της Europièces. Κατά τον εκκαθαριστή αυτή η απαρίθμηση καθηκόντων δεν ήταν αποκλειστική και θα μπορούσε να συμπληρωθεί μεταγενέστερα. Σημείωσε, επίσης, ότι η δραστηριότητα της Europièces, η οποία εξακολουθούσε να υφίσταται μόνο για τις ανάγκες της «πώλησεως», περιοριζόταν στη ρευστοποίηση του υπάρχοντος αποθέματος.
- 13 Με επιστολή της 8ης Σεπτεμβρίου 1993 ο Sanders ζήτησε από τον εκκαθαριστή να του διευκρινίσει αν παρέμενε κατά κύριο λόγο εμπορικός αντιπρόσωπος ή αν έπρεπε να εκπληρώνει και άλλα καθήκοντα, σημειώνοντας πάντως ότι δεν αποδέχεται αλλαγή των καθηκόντων.

- 14 Στις 20 Σεπτεμβρίου 1993 ο εκκαθαριστής απάντησε ότι δεν υπάρχει καμία πρόθεση μονομερούς μεταβολής των καθηκόντων του Sanders, αλλά ότι οι περιστάσεις και οι νόμιμες απαιτήσεις επέβαλλαν την ανάθεση σ' αυτόν και άλλων καθηκόντων.
- 15 Κατόπιν περαιτέρω αλληλογραφίας, ο Sanders απέστειλε στις 18 Οκτωβρίου 1993 μια τελευταία επιστολή στον εκκαθαριστή, με την οποία διαπίστωνε τη μονομερή λύση της συμβάσεώς του ως εμπορικού αντιπροσώπου ή, τουλάχιστον, την καταγγελία της συμβάσεως αυτής.
- 16 Κατόπιν αυτού, ο Sanders άσκησε αγωγή ενώπιον του tribunal du travail de Bruxelles στρεφόμενη τόσο κατά της Europièces όσο και κατά της Automotive Industries.
- 17 Το tribunal du travail de Bruxelles έκρινε ότι, κατά τα πραγματικά περιστατικά, συνέτρεχε πράγματι εκχώρηση του αποθέματος, της πελατείας και της μισθωτηρίου συμβάσεως ή της κυριότητας του ακινήτου του Erpent και ότι, τουλάχιστον, η οικονομική μονάδα του Erpent, στην οποία ανήκε ο Sanders, μεταβιβάστηκε, διατηρώντας την ταυτότητά της, στην Automotive Industries, η οποία συνέχισε να αναπτύσσει την ίδια δραστηριότητα.
- 18 Κατά συνέπεια, με απόφαση της 5ης Σεπτεμβρίου 1995, το tribunal du travail de Bruxelles υποχρέωσε την Europièces να καταβάλει στον Sanders αποζημιώσεις και νομίμους τόκους. Έκρινε επίσης παραδεκτή την κατά της Automotive Industries αγωγή και κάλεσε τον Sanders να διατυπώσει τις απόψεις του ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας στις μεταβιβάσεις που πραγματοποιούνται από εταιρία τελούσα υπό εκούσια εκκαθάριση και κατά συνέπεια να επανακαθορίσει το αντικείμενο της διαφοράς για τις αγορεύσεις.

Το προδικαστικό ερώτημα

- 19 Στις 16 Νοεμβρίου 1995 η Europièces άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως της 5ης Σεπτεμβρίου 1995 ενώπιον του *cour du travail de Bruxelles*. Αναφορικά με την αγωγή του κατά της *Automotive Industries*, η οποία κατόπιν κηρύχθηκε σε πτώχευση, ο Sanders υποστήριξε ενώπιον του εν λόγω δικαστηρίου ότι συντρέχει περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως, κατά την έννοια της οδηγίας, λόγω του ότι η εκχώρηση της μονάδας του *Erpent* έγινε κατά την έναρξη της διαδικασίας εκκαθαρίσεως. Η βελγική νομοθεσία δεν εξομοίωσε τη μεταβίβαση σε περίπτωση εκκαθαρίσεως με τη μεταβίβαση σε περίπτωση πτωχεύσεως.
- 20 Στην απόφασή του της 11ης Δεκεμβρίου 1996 το *cour du travail de Bruxelles* τόνισε ότι η σύμβαση εκχώρησης του ενεργητικού την οποία συνήψαν η *Europièces* και η *Automotive Industries* δεν κατατέθηκε στη δικογραφία, με αποτέλεσμα να μη μπορεί να γίνει γνωστό με ακρίβεια το περιεχόμενό της. Καίτοι φαίνεται ότι η οικονομική μονάδα του *Erpent* μεταβιβάστηκε, ο Sanders δεν διατύπωσε πειστικά επιχειρήματα ως προς τη δυνατότητα εφαρμογής της οδηγίας επί εταιρίας η οποία αποτελεί αντικείμενο εκουσίας εκκαθαρίσεως.
- 21 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το *cour du travail de Bruxelles* αποφάσισε να επιβεβαιώσει την εφεσιβληθείσα απόφαση καθόσον αφορά την *Europièces* και, καθόσον αφορά το αίτημα το σχετικό με την *Automotive Industries*, να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Η οδηγία 77/187 έχει εφαρμογή στην περίπτωση κατά την οποία μια υπό εκκαθάριση εταιρία μεταβιβάζει το σύνολο ή μέρος του ενεργητικού της σε άλλη εταιρία, η οποία, στη συνέχεια, κοινοποιεί στον εργαζόμενο εντολές, οι οποίες, κατά την υπό εκκαθάριση εταιρία, πρέπει να εκτελεστούν;»

- 22 Επιβάλλεται κατ' αρχάς να εξετασθεί αν πρέπει να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα ή αν αυτό πρέπει να κριθεί απαράδεκτο, όπως υποστηρίζει η

Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, επειδή το αιτούν δικαστήριο δεν παρέσχε στο Δικαστήριο ενδείξεις αναφορικά με το νομικό και πραγματικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται το ερώτημα.

- 23 Βεβαίως, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η ανάγκη μιας ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου, η οποία θα είναι χρήσιμη για το εθνικό δικαστήριο, επιβάλλει όπως αυτό καθορίζει το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου εντάσσονται τα ερωτήματα που υποβάλλει ή τουλάχιστον να εξηγεί τα πραγματικά περιστατικά των συγκεκριμένων περιπτώσεων στις οποίες βασίζονται τα ερωτήματα αυτά (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 26ης Ιανουαρίου 1993, C-320/90 έως C-322/90, Telemarsicabruzzo κ.λπ., Συλλογή 1993, σ. I-393, σκέψη 6, και διατάξεις της 26ης Απριλίου 1993, C-386/92, Monin Automobiles, Συλλογή 1993, σ. I-2049, σκέψη 6, και της 8ης Ιουλίου 1998, C-9/98, Agostini, Συλλογή 1990, σ. I-4261, σκέψη 4).
- 24 Πάντως, στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να σημειωθεί ότι ο φάκελος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο περιέχει επαρκή πληροφοριακά στοιχεία που επιτρέπουν στο Δικαστήριο να ερμηνεύσει τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου που σχετίζονται με την υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της κυρίας δίκης. Εξάλλου, εντάσσεται σε ένα νομικό πλαίσιο το οποίο είναι ήδη σε μεγάλο βαθμό γνωστό, λόγω προηγούμενης προδικαστικής παραπομπής (απόφαση της 12ης Μαρτίου 1998, C-319/94, Dethier Équipement, Συλλογή 1998, σ. I-1061), που αφορά τη βελγική διαδικασία εκκαθάρισεως.
- 25 Συνεπώς, επιβάλλεται να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα.
- 26 Με το ερώτημα αυτό ζητείται να διευκρινισθεί, πρώτον, αν το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι αυτή εφαρμόζεται στην περίπτωση κατά την οποία εταιρία υπό εκούσια εκκαθάριση μεταβιβάζει το σύνολο ή μέρος του ενεργητικού της σε μια άλλη εταιρία η οποία, στη συνέχεια, κοινοποιεί εντολές στον εργαζόμενο ως προς τις οποίες η υπό εκκαθάριση εταιρία δηλώνει ότι πρέπει να εκτελεσθούν. Δεύτερον, λαμβανομένων υπόψη των περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης και προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο εθνικό δικαστήριο, πρέπει να εξετασθεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας εμποδίζει τον εργαζόμενο που απασχολούνταν στην υπηρεσία του μεταβιβάζοντος κατά τον χρόνο της μεταβίβασης της επιχειρήσεως να ανταχθεί στην εκ μέρους του προς τον η μεταβίβαση ανάληψη της συμβάσεως εργασίας του ή της εργασιακής του σχέσεως.

Επί της υπάρξεως μεταβιβάσεως κατά την έννοια της οδηγίας

- 27 Πρέπει να τονιστεί σχετικά ότι η οδηγία δεν έχει εφαρμογή επί μεταβιβάσεως επιχειρήσεως, εγκαταστάσεως ή τμήματος εγκαταστάσεως στο πλαίσιο πτωχευτικής διαδικασίας (απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1985, 135/83, Abels, Συλλογή 1985, σ. 469).
- 28 Πάντως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι για να εκτιμηθεί αν η οδηγία εφαρμόζεται επί μεταβιβάσεως επιχειρήσεως που έγινε στο πλαίσιο διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας, το καθοριστικό κριτήριο που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ο αντικειμενικός σκοπός που επιδιώκεται με την εν λόγω διαδικασία (αποφάσεις της 25ης Ιουλίου 1991, C-362/89, D'Urso κ.λπ., Συλλογή 1991, σ. I-4105, σκέψη 26, και της 7ης Δεκεμβρίου 1995, C-472/93, Spano κ.λπ., Συλλογή 1995, σ. I-4321, σκέψη 24). Επίσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η διαμόρφωση της εν λόγω διαδικασίας, ιδίως στο μέτρο που αυτή συνεπάγεται ότι η δραστηριότητα της επιχειρήσεως συνεχίζεται ή σταματά, καθώς και ο σκοπός της οδηγίας (προαναφερθείσα απόφαση Dethier Équipement, σκέψη 25).
- 29 Στην προαναφερθείσα απόφαση Dethier Équipement, σκέψη 27, το Δικαστήριο έκρινε ότι καίτοι οι σκοποί της δικαστικής εκκαθαρίσεως ενδέχεται ενίοτε να μοιάζουν προς τους σκοπούς της πτωχεύσεως, αυτό δεν συμβαίνει κατ' ανάγκη, καθόσον η διαδικασία αυτή μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες επιδιώκεται να τεθεί τέρμα στη δραστηριότητα μιας εταιρίας και ανεξαρτήτως των λόγων της επιλογής αυτής.
- 30 Συνελπώς, επειδή το κριτήριο που αφορά τον σκοπό που επιδιώκεται με τη διαδικασία της δικαστικής εκκαθαρίσεως δεν είναι προφανώς καθοριστικό, πρέπει να εξετασθεί πώς χωρεί η διαδικασία αυτή.
- 31 Ειδικότερα, όσον αφορά τον διορισμό και τα καθήκοντα του εκκαθαριστή, το Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 30 της προαναφερθείσας αποφάσεως

Dethier Équipement, ότι η κατάσταση επιχειρήσεως υπό δικαστική εκκαθάριση παρουσιάζει σημαντικές διαφορές σε σχέση με την κατάσταση επιχειρήσεως που τελεί σε πτώχευση και οι λόγοι για τους οποίους το Δικαστήριο απέκλεισε την εφαρμογή της οδηγίας στην περίπτωση αυτή ενδέχεται να μην υφίστανται στην περίπτωση επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση.

- 32 Κατά συνέπεια, στην προαναφερθείσα απόφαση Dethier Équipement το Δικαστήριο έκρινε ότι η οδηγία εφαρμόζεται σε περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως που τελεί υπό δικαστική εκκαθάριση, εφόσον συνεχίζεται η δραστηριότητα της επιχειρήσεως. Ειδικότερα, υπογράμμισε στη σκέψη 31 ότι, αν η δραστηριότητα της επιχειρήσεως συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της δικαστικής εκκαθαρίσεως, διασφαλίζεται η συνέχιση της εκμεταλλεύσεως όταν η επιχείρηση αποτελεί το αντικείμενο της μεταβιβάσεως. Κατά συνέπεια, τίποτε δεν δικαιολογεί την απώλεια των δικαιωμάτων που εξασφαλίζει στους εργαζομένους η οδηγία υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει λεπτομερώς.
- 33 Όσον αφορά την παρούσα υπόθεση, υπενθυμίζεται ότι η εκούσια εκκαθάριση είναι ουσιαστικώς ανάλογη της δικαστικής εκκαθαρίσεως, εκτός από το ότι επαπόκειται στη γενική συνέλευση της εταιρίας και όχι στον δικαστή να αποφασίσει για την κίνηση της διαδικασίας εκκαθαρίσεως, τον διορισμό των εκκαθαριστών και τον προσδιορισμό των εξουσιών τους. Μόνο στην περίπτωση που δεν καταστεί δυνατή η συγκέντρωση μιας πλειοψηφίας των εταίρων η εταιρία οφείλει να απευθυνθεί στον δικαστή για τη λήψη αποφάσεως περί κινήσεως της διαδικασίας εκκαθαρίσεως, οπότε ο δικαστής διορίζει τους εκκαθαριστές σύμφωνα με το καταστατικό της εταιρίας ή κατόπιν αποφάσεως της γενικής συνελεύσεως, εκτός αν κριθεί βέβαιο ότι οι μεταξύ των εταίρων διαφωνίες θα καταστήσουν αδύνατη τη λήψη αποφάσεως της γενικής συνελεύσεως, οπότε ο δικαστής διορίζει δικαστικό εκκαθαριστή.
- 34 Είναι, επομένως, προφανές ότι, τουλάχιστον καθόσον αφορά ορισμένες από τις λεπτομέρειές της, η εκούσια εκκαθάριση διαφέρει ακόμη περισσότερο από την πτώχευση απ' ό,τι η δικαστική εκκαθάριση.
- 35 Ενόψει των ανωτέρω, επιβάλλεται να τονισθεί ότι οι λόγοι που οδήγησαν το Δικαστήριο να κρίνει, με την απόφαση Dethier Équipement, ότι η οδηγία μπορεί

να εφαρμοσθεί στις περιπτώσεις μεταβιβάσεως που γίνονται κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δικαστικής εκκαθαρίσεως κατά μείζονα λόγο ισχύουν στην περίπτωση μεταβιβάσεως επιχειρήσεως η οποία αποτελεί αντικείμενο εκουσίας εκκαθαρίσεως.

- 36 Συνεπώς, στο πρώτο σκέλος του ερωτήματος, όπως αυτό αναδιατυπώθηκε ανωτέρω, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας έχει την έννοια ότι αυτή εφαρμόζεται όταν εταιρία υπό εκούσια εκκαθάριση μεταβιβάζει εξ ολοκλήρου ή μερικώς στοιχεία του ενεργητικού της σε άλλη εταιρία, η οποία στη συνέχεια κοινοποιεί εντολές στον εργαζόμενο, ως προς τις οποίες η υπό εκκαθάριση εταιρία δηλώνει ότι πρέπει να εκτελεσθούν.

Επί της δυνατότητας του εργαζομένου να αντιταχθεί στη μεταβίβαση της συμβάσεως ή της σχέσεως εργασίας

- 37 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, όπως αυτό αναδιατυπώθηκε ανωτέρω, το Δικαστήριο έχει παγίως αποφανθεί ότι η οδηγία αποβλέπει στη διασφάλιση της διατηρήσεως των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση αλλαγής του επικεφαλής της επιχειρήσεως, επιτρέποντάς τους να παραμείνουν στην υπηρεσία του νέου εργοδότη υπό τις αυτές προϋποθέσεις που είχαν συμφωνηθεί με τον μεταβιβάζοντα (βλ. αποφάσεις D'Urso κ.λπ., προαναφερθείσα, σκέψη 9, και της 16ης Δεκεμβρίου 1992, C-132/91, C-138/91 και C-139/91, Κατσιάκας κ.λπ., Συλλογή 1992, σ. I-6577, σκέψη 21).
- 38 Πάντως, η προστασία, στη διασφάλιση της οποίας αποβλέπει η οδηγία, στερείται αντικείμενο όταν ο ίδιος ο ενδιαφερόμενος, ύστερα από απόφαση που λαμβάνει ελεύθερα, δεν συνεχίζει, μετά τη μεταβίβαση, την εργασιακή του σχέση με τον νέο επικεφαλής επιχειρήσεως. Σ' αυτή την περίπτωση, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν έχει εφαρμογή (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1985, 105/84, Danmols Inventar, Συλλογή 1985, σ. 2639, και προαναφερθείσα απόφαση Κατσιάκας κ.λπ., σκέψη 30).

- 39 Στην περίπτωση κατά την οποία ο εργαζόμενος αποφασίζει ελεύθερα να μη διατηρήσει τη σύμβαση ή τη σχέση εργασίας με τον προς τον η μεταβίβαση, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τις εντεύθεν συνέπειες επί της συμβάσεως ή επί της σχέσεως εργασίας. Τα κράτη μέλη μπορούν, ειδικότερα, να προβλέπουν ότι στην περίπτωση αυτή η σύμβαση ή η σχέση εργασίας πρέπει να θεωρείται ότι λύεται είτε κατόπιν πρωτοβουλίας του μισθωτού είτε κατόπιν πρωτοβουλίας του εργοδότη. Μπορούν επίσης να προβλέπουν ότι η σύμβαση ή η σχέση εργασίας διατηρείται με τον μεταβιβάζοντα (απόφαση της 7ης Μαρτίου 1996, C-171/94 και C-172/94, Merckx και Neuhuys, Συλλογή 1996, σ. I-1253, σκέψη 35).
- 40 Εξάλλου, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, αν η σύμβαση εργασίας ή η εργασιακή σχέση καταγγελθεί λόγω του ότι κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, μεταβίβαση συνεπάγεται ουσιαστική μεταβολή των όρων εργασίας σε βάρος του εργαζομένου, η καταγγελία θεωρείται ότι επήλθε εξαιτίας του εργοδότη.
- 41 Επομένως, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι υποβλήθηκαν προτάσεις για σύναψη συμβάσεως εργασίας σε ορισμένα μέλη του προσωπικού, μεταξύ των οποίων ο ενδιαφερόμενος, ο οποίος τις απέρριψε.
- 42 Εξάλλου, προκύπτει ότι ο εκκαθαριστής ενημέρωσε τον ενδιαφερόμενο ότι δεν υπήρχε πρόθεση μονομερούς τροποποιήσεως των καθηκόντων του, αλλά ότι οι περιστάσεις και οι νομικές επιταγές επέβαλλαν την ανάθεση σ' αυτόν και άλλων καθηκόντων.
- 43 Υπό τις περιστάσεις αυτές, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να ελέγξει τους λόγους για τους οποίους ο μισθωτός αρνήθηκε τη σύναψη συμβάσεως εργασίας που του είχε προταθεί και να προσδιορίσει αν η εν λόγω πρόταση συνάψεως συμβάσεως εργασίας συνεπαγόταν ουσιαστική τροποποίηση των όρων εργασίας προς ζημία του εργαζομένου.
- 44 Ενόψει των ανωτέρω, στο δεύτερο σκέλος του ερωτήματος, όπως αυτό αναδιατυπώθηκε ανωτέρω, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος

1, της οδηγίας δεν εμποδίζει τον εργαζόμενο που απασχολούνταν στην υπηρεσία του μεταβιβάζοντος κατά τον χρόνο της μεταβίβασης της επιχείρησης να αντιταχθεί στην εκ μέρους του προς τον μεταβίβαση ανάληψη της συμβάσεως ή της σχέσεως εργασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τη σχετική απόφαση θα λάβει ο ίδιος ελεύθερα. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να καθορίσει αν η προτεινόμενη από τον προς τον μεταβίβαση σύμβαση εργασίας συνεπάγεται ουσιαστική τροποποίηση των όρων εργασίας προς ζημία του εργαζομένου. Σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι η καταγγελία επέρχεται εξαιτίας του εργοδότη.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με απόφαση της 11ης Δεκεμβρίου 1996 το *cour du travail de Bruxelles*, αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 14ης Φεβρουαρίου 1977, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, των σχετικών με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβίβασης επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων

εγκαταστάσεων, έχει την έννοια ότι αυτή εφαρμόζεται όταν εταιρία υπό εκούσια εκκαθάριση μεταβιβάζει εξ ολοκλήρου ή μερικώς στοιχεία του ενεργητικού της σε άλλη εταιρία, η οποία στη συνέχεια κοινοποιεί εντολές στον εργαζόμενο, ως προς τις οποίες η υπό εκκαθάριση εταιρία δηλώνει ότι πρέπει να εκτελεστούν.

- 2) Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 77/187 δεν εμποδίζει τον εργαζόμενο που απασχολούνταν στην υπηρεσία του μεταβιβάζοντος κατά τον χρόνο της μεταβίβασης της επιχειρήσεως να αντιταχθεί στην εκ μέρους του προς τον μεταβίβαση ανάληψη της συμβάσεως ή της σχέσεως εργασίας του, υπό την προϋπόθεση ότι τη σχετική απόφαση θα λάβει ο ίδιος ελεύθερα. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να καθορίσει αν η προτεινόμενη από τον προς τον μεταβίβαση σύμβαση εργασίας συνεπάγεται ουσιαστική τροποποίηση των όρων εργασίας προς ζημία του εργαζομένου. Σε μια τέτοια περίπτωση, το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας επιβάλλει στα κράτη μέλη να προβλέπουν ότι η καταγγελία επέρχεται εξαιτίας του εργοδότη.

Hirsch

Mancini

Schintgen

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 12ης Νοεμβρίου 1998.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος του δευτέρου τμήματος

R. Grass

G. Hirsch